

Modul/FAN SILLABUSI
Kimyo fakulteti
60530100-Kimyo

Fan nomi:	Atrof-muhitni muhofaza qilish va yashil rivojlanish.
Fan turi:	Tanlov
Fan kodi:	AMYAR302
Yil:	2025/2026
Semestr:	6
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	60
	<i>Semestr</i>
	6- semester
Umumi o'quv soati:	60
Auditoriya soati:	30
Ma'ruza:	14
Amaliy mashg'ulotlar:	16
Labaratoriya mashg'ulotlari:	
Seminar:	
Mustaqil ta'lim:	30
Kredit miqdori:	2
Baholash shakli:	Yozma
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi(FM)

Talabalarga - atrof-muhitni muhofaza qilish va yashil rivojlanishning ilmiy nazariy asoslari, ekologik muammolar va ularni keltirib chiqaruvchi omillar, ularning makon va zamonda o'zgarishi, ekologik baholash, tabiatni muhofaza qilish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanishning ekologik asoslarini o'rgantishdan iboratdir.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

bioorganik kimyo;
organik kimyo.

Ta'lim natijalari (TN)

Bilimlar jihatidan:

TN1	“Atrof-muhitni muhofaza qilish va yashil rivojlanish” fanining asoslari, atrof-muhitdagi hodisalar ularning oldini olish yo'llari haqida tasavvur ega bo'lishi;
TN2	Atrof-muhitni muhofaza qilish va yashil rivojlanishda olib borilayotgan

	islohatlar;
TN3	Atrof-muhitni muhofaza qilish va yashil rivojlanish uchun jamiyatning o'rnini;
TN4	Atrof-muhitni muhofaza qilish va yashil rivojlanish sohasidagi nazariy masalalar qo'llash usullarini ekologik qonunlar asosida tavsiflash malakalariga ega bo'lishi kerak.
Ko'nikmalar jihatidan:	
TN5	Atrof-muhitni muhofaza qilish va yashil rivojlanish uchun atrof-muhitni asrash avaylash, atrof-muhitdagi insonlar uchun muhim bo'lgan biologik resurslarni asrab, avaylash va ko'paytirish kabi ko'nikmalariga ega bo'lishi.
Kompetensiyalar jihatidan:	
TN6	— axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatida qo'llay bilishi, axborotlarni yig'ish, saqlash, qayta ishlash va ulardan foydalanish usullarini egallagan bo'lishi, faoliyatida mustaqil asoslangan qarorlar qabul qila olishi;
TN7	— yangi bilimlarni mustaqil egallay bilishi, o'z ustida ishlashi va mehnat faoliyatini ilmiy asosda tashkil qila olishi;
TN8	— atrof-muhitni muhofaza qilish va yashil rivojlanishning nazariy asoslari, ekologik muammolar mohiyati va ularni hal etish yo'llarini tushunadi; iqlim o'zgarishi, bioxilma-xillik, suv va chiqindi resurslari bilan bog'liq jarayonlarni tahlil qila oladi; barqaror rivojlanish maqsadlari, "O'zbekiston-2030" strategiyasi va ekologik siyosat hujjatlarini amaliy jihatdan qo'llay oladi; yashil iqtisodiyot, qayta tiklanadigan energiya manbalari va xalqaro ekologik hamkorlik bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar bera oladi; ekologik ma'lumotlarni izlash, qayta ishlash va jamoada samarali ishlash ko'nikmalariga ega bo'ladi.

Fan mazmuni		
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)		
6-semestr		
M1	Atrof-muhitni muhofaza qilish va yashil rivojlanish fanining predmeti, maqsadi va vazifasi.	2
M2	Ekologik muammolarning mohiyati, oqibatlar va hal etish yo'llari. Ekologik madaniyat.	2
M3	Iqlim o'zgarishi oqibatlariga moslashish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish yo'llari.	2
M4	Bioxilma-xillikni muhofaza qilish.	2
M5	Barqaror rivoshlanish maqsadlari.	2
M6	"Yashil energetika" barqaror rivojlanish omili sifatida.	2
M7	"O'zbekiston-2030" – strategiyasini amalga oshirishda atrof-muhit muhofazasi masalalari.	2
Jami soat:		14

Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulot (A)		
6-semestr		
A1	Yashil iqtisodiyotga o'tish, nazariya, amaliyot va O'zbekiston imkoniyatlari.	2
A2	Iqlim o'zgarishi va unga ekologik moslashuv.	2
A3	O'zbekistonda 2030-yilgacha bo'lgan davrda aholining ekologik madaniyatini yuksaltirish konsepsiyasi.	2
A4	Suv resurslaridan samarali foydalanish.	2
A5	Chiqindi muammosi, qayta ishlash va chiqindisiz texnologiyalar.	2
A6	O'zbekistonda Barqaror rivojlanish maqsadlari.	2
A7	Yashil energiya, qayta tiklanadigan energiya manbalarining rivojlanishi va istiqboli.	2
A8	Atrof-muhitni muhofaza qilishda xalqaro hamkorlik.	2
Jami soat:		16
Mustaqil ta'lim (MT)		
6-semestr		
1	O'zbekistonda ekologiya fanining rivojlanishi.	2
2	Ekologik muammolar va ularning oldini olish yo'llari.	2
3	Tirik organizmlarning yashash muhitlari va ularga ornizmlarning moslanishi.	2
4	Turli ekologik omillarning tirik organizmlarga ta'sir etish mexanizmlari.	2
5	Inson demografiyasi va atrof-muhit muhofazasi.	2
6	Noosfera tushunchasi va atrof-muhit muhofazasi.	2
7	Tog'-kon, kimyo, metallurgiya sanoati va atrof-muhit muhofazasi.	2
8	Iqlim o'zgarishi va ekologik moslashuv.	2
9	O'zbekiston suv havzalarining xozirgi holati. Mintaqada suv muammolari va uning oldini olish masalari.	2
10	Sho'rlanish, cho'llanish muammolari va atrof-muhit muhofazasi.	2
11	O'simliklar va hayvonlarning biosferadagi o'rni. O'zbekiston florasi, faunasi va ularni muhofaza qilish.	2
12	O'zbekiston Respublikasi "Qizil kitobi" va uning atrof-muhitni muhofaza qilishdagi o'rni.	2
13	O'zbekiston Respublikasidagi muhofaza etiladigan tabiiy hududlar va atrof-muhit muhofazasidagi o'rni.	2
14	Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish.	2
15	O'zbekiston Respublikasida ekologik ta'limni rivojlantirish masalalari.	2
Jami:		30

Asosiy adabiyotlar	
1	M.Abramatov, X.Zokirov "Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish". O'quv

	qo'llanma. – Toshkent, “PUBLISHING HIGH FUTURE” OK nashriyoti, 2024.-219 b.
2	S.N. Xashimova. “Yashil iqtisodiyot”. Toshkent. “Ma’rifat”.2024. Darslik.
3	A.V.Vaxobov, Sh.X.Xajibakiev. “Yashil iqtisodiyot” Toshkent.: “Universitet”, 2020.-262 b.
4	H.Yu.Salomova. “Ekologiya va yashil iqtisodiyot”. Buxoro.: “Sadriddin Salim Buxoriy”Durdona, 2023, -176 b.
5	Sh.Sh.Mavlonov. “Yashil iqtisodiyot” Toshkent.: “MAKON SAVDO PRINT”. 2024-185 b.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1	A.Nigmatov, Ekologiyaning nazariy asoslari, Toshkent -2014. 260 bet.
2	Odum YU. Osnovi ekologiya. Pervod ego anglizkogo izdaniya .M.; Mir, 1975, 740 s.
3	Mustafoyev S., O'roqov S., Suvonov P. Umumiy ekologiya. Toshkent - 2006.
4	Tursunov X.T. Raximova T.U. Ekologiya, O'quv qo'llanma. Toshkent, 2006.
5	Ergashev.A.E., Sheraliyev.A.Sh., Suvonov.X.A., Ergashev.T.A. Ekologiya va tabiatni mihofaza qilish. –T.;”Fan”, 2009.
6	A.Alimova, A.A.Yadgarov, L.Sh.Egamberdieva, A.A.Kazakov, Ekologiya, Darslik, Toshkent-2020.

Talabning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsifi etiladi:

a)5 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
- fundagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa.

b) 4 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymasa;

fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;

fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;

fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;

fan bo'yicha konspektini puxta tayyorlagan bo'lsa;

fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa.

v) 3 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;

fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;

bayon qilish ravon bo'lmasa;

fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;

fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

g) quyidagi hollarda talabning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:

fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;

fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;

fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;

fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;

fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;

fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Mualliflar:	Muxamadi Abrammatov, Biologiya fanlari bo'yicha nomzodi, dotsent Choriyeva Shahlo, o'qituvchi
E-mail:	<i>muxamadiabrammatov@gmail.com.</i>
Tashkilot:	Termiz davlat universiteti, "Ekologiya va tuproqshunoslik" kafedrası
Taqrizchilar:	A.M.Begmatov - Termiz davlat universiteti Botanika kafedrası mudiri, dotsent. U.M.Nomozov - Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universitetining Toshkent filiali, Biotexnologiya, ekologiya va o'rmonchilik kafedrası katta o'qituvchisi, b.f.f.d., PhD

Mazkur Sillabus “Ekologiya va tuproqshunoslik” kafedrasining 2025 yil 26 avgustdagi 1-sonli yig’ilish bayoni bilan ma’qullangan.

Mazkur Sillabus Termiz davlar universitet o’quv-uslubiy Kengashining 2025 yil 19 dagi 1 -sonli yig’ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

O'quv – uslubiy boshqarma boshlig'i:

Fakul'tet dekani:

Kafedra mudiri:

Tuzuvchi:

A handwritten signature in blue ink, appearing to be "I. Shoyardonov".

I. Shoyardonov

A. Xurramov

M. Abramotov

Sh. Choriyeva

